

ВЪТРЕШЕН МОТИВ И ЛЕКСИКАЛНО ЗНАЧЕНИЕ НА ДУМАТА (Върху примери от български и немски език)

© П. С. Пехливанова^{1*}, Л. С. Бурова²

¹Великотърновски университет им. св. Кирила и Мефодия
България, 5003 г. Велико-Търново, ул. Т. Търновски, 2.

²Софийски университет им. св. Климента Охридского,
България, 1504 г. София, бул. Цар Освободител, 15.

E-mail: ppehlivan@abv.bg

Статъта е посвещена на разглеждане на специфика на вътрешния мотив (иначе – вътрешна форма) на думата, който предполага връзка между наименованието на обекта като цяло и наименованието на един от неговите признаци (мотивиращия). Той е опората за значението и осъзнаването на говорещия като източник на номинацията. Особено важна роля играе осъзнаването на вътрешния мотив на говорещия, тъй като именно благодарение на това той изпълнява своите функции в езиковото съзнание и речта. Затова вътрешният мотив – това е частта от значението на думата, която е прозрачна и актуална за говорещия, за когото е известна. В противен случай той губи своя яснота и прозрачност, следователно, и своя информативност. Вътрешният мотив представлява когнитивна структура, тъй като посредством неговия избор в момента на номинацията в думата се съдържа информация за един от признаците на предмета и се изразява представянето на носителите на езика за този предмет като цяло. Значението на вътрешния мотив като част от значението на думата особено е важно в случаите на звукоподражателните думи. Морфологически мотивираните (производните) думи разкриват връзката между предмета и наименованието на обекта посредничеством, чрез вече съществуващото в езика наименованието на признака като посредник. При семантичката мотивираност акцентира се един признак на даденото същество. В своята работа авторите разглеждат думи с ясна вътрешна форма, която, обаче, не позволява на носителите на езика да осъзнават причините за мотивацията, откъдето възниква известната неяснота, а оттам – смесване и конкуренция на названията. При това особено богати материали дават наименованията на някои и същите растения в литературния език, от една страна, и в определен диалект – от друга, а също и в два различни диалекта или езици. Въпреки че вътрешният мотив разкрива признака, който лежи в основата на наименованието, во много случаи той представлява признак, който характеризира различни обекти, а също и различни представяния, така че за говорещия е ясно, какъв е признака на обекта, мотивиращия наименованието, но неясна е същността на връзката с обекта или причината за номинацията. С привличането на българския и германския езици авторите аргументират издвинутите положения.

Ключови думи: значение на думата, мотивираност, звукоподражателни думи, производни думи, преносно значение, български език, германски език.

Вътрешният мотив на думата е част от нейното значение, което се състои в разбирането за връзката между наименованието на обекта като цяло и наименованието на един от неговите признаци (мотивиращия), основаваща се на връзката между наименованието на обекта и неговия признак. Вътрешният мотив е тази част от значението, която е в състояние да обясни защо обектът е наречен с това наименование. По този начин той носи информация за един от признаците на обекта и за факта, че при номинацията е избран точно този признак. О. И. Блино-

* автор, отговорен за переписку

ва определя вътрешната форма на думата (същността, която в рускоезичната и обикновено в българската лингвистика се нарича вътрешна форма, тук наричаме вътрешен мотив на думата) като средство за реализиране на нейната мотивираност и като морфо-семантична структура, позволяваща да се обясни връзката между звученето и значението на думата [1, с. 28].

Според Н. Д. Голев феноменът лексикална мотивация е станал в последно време актуален обект на лексиколожки изследвания, което е свързано с осъзнаването на това, че вътрешната форма не е просто форма, а категория, свързваща формата и съдържанието, в резултат от което тя представя (и пред носителите на езика, и пред лингвистите), първо, форма на оезиковяване на извънезиковото съдържание (ономасиологичен аспект) и значима форма (семасиологичен аспект), второ, представя не само факта на генезиса на единиците – носители на вътрешната форма, но и механизма на тяхното непрекъснато функциониране [3, с. 18].

Вътрешният мотив е наименованието на един признак (при морфологичния тип мотивираност), самият признак (при фонетичния тип мотивираност) или обективно съществуваща или приписана от говорещия близост между два обекта (при семантичния тип мотивираност). Той е начало и опора на значението и се осъзнава от говорещите като причина за назоваването. В такъв смисъл е и двигател на деривацията и не е случайно, че типовете мотивация съвпадат с типовете деривация. Особено важна роля има **осъзнаването** от страна на говорещия, тъй като чрез него вътрешният мотив изпълнява своите функции в езиковото съзнание и в речта. Затова вътрешният мотив е част от значението на думата, докато е прозрачен и актуален, и за този говорещ, за когото е известен. В противен случай той губи своята яснота и прозрачност, оттам и своята информативност.

Вътрешният мотив представлява когнитивна структура, тъй като чрез неговия избор в момента на номинацията в наименованието се влага информация за един от признаците на предмета и се издава погледът на носителите на езика към този предмет като цяло. Както казва Л. В. Щерба, вътрешната форма показва как различните народи си представят едни и същи неща [14, с. 341]. Може да се допълни: и как различните народи оценяват като важен и достатъчен един признак, за да идентифицира обекта максимално ясно сред подобните на него обекти.

Различен признак на един и същ обект се избира не само в различни езици, но и от говорещите един и същ език, при което се създават различни синонимни наименования на този обект. Особено често това става при именуване на едни и същи растения и билки в различни краища на една езикова територия.

Въпросът за взаимодействието между вътрешния мотив и лексикалното значение, и по-точно за приноса на значението на вътрешния мотив към лексикалното значение по време на историята на думите, е особено интересен и достоен за самостоятелно изследване. Отчасти той се осветлява компетентно от етимологията.

Според З. А. Харитончик “Различните форми на корелация между вътрешната форма и лексикалното значение (тук предстои да се прави още много) в различни типове мотивирани наименования не опровергават взаимодопълването като основен принцип на тяхното взаимодействие” [13, с. 152]. Взаимодопълването между значението на вътрешния мотив и на лексикалната единица е най-ясното взаимодействие, макар че може да бъде в различна степен в зависимост от типа мотивираност, от вида на мотивиращия наименованието признак на денотата, от лексико-семантичния клас, към който принадлежи дадена дума, и т.н.

Приносът на вътрешния мотив като част от съдържанието на думата е особено голям при звукоподражателните думи. Например дефинирането на значението на звукоподража-

телните глаголи (*бълбукам, жужа, буча*) почти изчерпва уподобяването на околните звуци, например чрез формулировката 'издавам или правя да издава звуци, подобни на бъл-бъл, жу-жу, бу-бу'. Основният извод, който може да се направи в резултат от наблюденията върху значенията на звукоподражателните глаголи в тълковните речници, е, че съществуват голям брой глаголи с малко на брой значения, тъй като техният вътрешен мотив обикновено се осъзнава най-ясно и е най-малко податлив на игнориране, затъмняване и заличаване.

Морфологично мотивираните (производните) думи разкриват връзката между предмет и наименование опосредствано, чрез съществуващо вече в езика наименование за признак на обекта като посредник. Тук трябва да споменем, че композитите съдържат особено ясен вътрешен мотив, тъй като представят и отношението между двете същности, от чиито наименования са образувани – *сенокосач* е този, който *коси сено*.

При семантично мотивираните значения се цели да се изтъкне един признак на именуваната същност, като се приведе към особено изявена и известна своя форма и степен на проява: *Той е голяма лисица*, 'защото е много хитър'. Ако в прякото значение на думата *лисица* вътрешният мотив участва, като посочва един признак на животното лисица (според [2] наименованието съдържа корена *лис* със значение 'червеникав, жълтеникав'), определено преносно значение може да се основава на съвсем друг признак на същия обект, в случая на животното лисица, и на нова мотивация – на вярването, че лисицата е по-хитра от другите животни, дори от човека.

Например вътрешният мотив на наименованието *буквар* е 'защото съдържа буквите (както основен компонент на графичната система на езика) и е предназначен те да се изучават чрез него'. От своя страна вътрешният мотив на думата *буква* е връзката на назовавания от нея обект с неговия мотивиращ признак, който може да се открие в дефиницията 'стара германска заемка, производна от бук' [2]. Както се вижда, вътрешният мотив на *буква* е релевантен за тази дума, тъй като съдържа информация за мотивиращ нейната форма признак, но не е в същата степен релевантен за съдържанието на думата *буквар*. Затова неприемливостта или неправилността на вътрешния мотив *бук* не влияе върху мотивационното отношение между *буква* и *буквар*, вж. повече у [7].

Всичко това потвърждава разбирането на А. А. Потеня за вътрешния мотив като последното етимологично значение на думата, което може да се приеме и като лаконично определение на явлението.

При експеримента, който изискваше изследваните да отговорят на въпроса „Защо дадената същност е назована точно с тази дума?“, за думата *буквар* се получиха следните отговори: защото е учебник, с който се преподават буквите; защото децата изучават буквите; защото е знание; защото съдържа букви; защото в него са буквите; защото ни учи на буквите; от него се учи азбуката.

В речника на Н. Геров е отразено разширение на значението, включено в [9] като *остар.*: „Малка книжка или тетрадка с нещо написано или с неизписани листа“. Всъщност и в наименованието на т.нар. *Рибен буквар* на д-р Петър Берон, съставен през Възраждането, е налице противоречие със значението, което носи вътрешният мотив, тъй като този учебник не е предназначен само за изучаване на буквите, а както казва пълното му заглавие, е „Буквар с различни поучения“. В съвременния език според мене думата *буквар* може да разширява значението си и да назовава, макар и иронично, всякакъв вид учебник, например *Къде ти са букварите, Ходят на училище без никакви буквари* (учебници).

Както се вижда, значението на вътрешния мотив на наименованието *буквар* в българския език носи почти изчерпателна информация за обекта.

В немския език същото значение се представя от дума с напълно различен от българския език вътрешен мотив. Немската дума за буквар *Fibel* е произлязла от нем. *Bibel* 'библия' в резултат от дисимиляция в детския език. С това значение думата влиза в употреба в началото на 15 в. благодарение на Мартин Лутер, който спомага за разпространението ѝ в книжовния език. Първите буквари действително са съдържали откъси от библията [15], което мотивира произхода на думата в немския език и отхвърля възможното допускане за семантична мотивация и преносно значение на думата библия. В немския език за разлика от българския наименованието не е прозрачно, т.е. за носителите на езика не е ясно, че думата е в мотивационни отношения с *библия*. Например в един форум в интернет се задава въпросът „Откъде идва думата *Fibel*?“. Второто значение на същата дума в немски език е 'учебник, който въвежда в определена специализирана област', напр. *Fibel* за градинари.

Редица изследвачи подчертават временната и техническата роля на вътрешния мотив, като се основават на факта, че той отразява само един от признаците на назовавания обект, докато лексикалното значение на думата включва всички съществени признаци, затова, веднъж създадена, думата назовава предмета като цялост. „Създаването на думата по някакъв признак е чисто технически езиков способ. Признакът се избира за това да се създаде звукова обвивка на думата. Признакът, избран за наименованието, далеч не изчерпва цялата същност на предмета, не разкрива всичките му признаци“ [11, с. 172]. Според Ст. Младенов „Думите в човешките езици не могат да се сравняват с напълно завършени картини, в които всички подробности ясно личат, а са по-скоро мигновени очертани („скици“) със загатване на единия, характерен или важен за разбирането белег, който след време може и да не личи, особено подир известни звукови промени в течение на времето [5, с. 147].

Предубеждението към вътрешния мотив като значима лингвистична същност се дължи на неговата, общо взето, невъзможност да изчерпи лексикалното значение, която се дължи на неговата природа да назовава един единствен признак на обекта. От тази природа произтичат и други свойства на явлението вътрешен мотив, които са в състояние да принизят неговата значимост: първо, възможността той да бъде заличен и неразпознаваем от синхронна гледна точка; второ, което произлиза от първото, неговата факултативност.

Тук ще се спрем на процеси, произтичащи от споменатите „недостатъци“ на вътрешния мотив, на недостатъчната информация, която той съдържа, за точното разпознаване и осъзнаване на връзката му с денотата. Това се получава, когато един и същ признак, присъщ на различни обекти, е „избран“ да ги представя чрез техните наименования, когато е забравена историята на именуването или когато някое наименование е чужда дума, чието точно значение не е известно за говорещите. Ще разглеждаме думи с ясен вътрешен мотив, който обаче не позволява проникване на носителите на езика в причината за мотивацията, от което се поражда известна неяснота, оттам объркване, смесване и конкуренция между наименованията.

Особено богати наблюдения могат да се направят при именуване на едни и същи растения по различен начин в книжовния език, от една страна, и в даден диалект, от друга страна, както и в два различни диалекта или в два различни езика.

Макар че вътрешният мотив разкрива признака, на който се основава наименованието, и разбирането за връзката му с назовавания обект, в много случаи той представлява признак, който характеризира различни обекти, както и различни явления, така че за говорещия е ясно кой е мотивиращият наименованието признак на обекта, но не и същността на самата връзка с обекта, или причината за номинацията. Например наименованието *жълтурче* има ясен вътрешен мотив 'защото е свързан с жълт цвят'. На въпроса към изследвани лица *Защо обектът е назван точно с това наименование?* за *жълтурче* те отговарят: 'защото е жълто

цвете/растение/билка'. Първо, според [9] съществуват птица *жълтурче* и растение *жълтурче*. Второ, като обективен факт съществуват множество растения, чиито цветове имат този цвят. Единствено точното познание обаче кое точно растение или птица се нарича така слага край на колебанията, които вътрешният мотив не може да разреши. *Жълтурче* е и един от вариантите за наименование и на *глухарчето*. С други думи, признакът жълт цвят не е достатъчно информативен, особено за определяне на вида на дадено растение.

Наименованието на растението *глухарче* също изглежда напълно прозрачно ('защото е свързано с глух(ар)'), но никой от посочените тук речници на българския език не отговаря на въпроса защо *глухарчето* е свързано с признака глух. Освен това съществуват още две наименования на растения (две според проучените речници), които носят същия вътрешен мотив – *глушило* и *глушина*.

Според [2] растението *глухарче* е „радика, *Taraxacum officinale*’, (понеже заглушава посевите)”, растението *глушило* е *глухарче*, а растението *глушина* – плевел по житото.

Според [10] *глухарчето* е „Жълто тревисто растение с кълбовидно разположени семена; радика. *Taraxacum officinale*”. Според същия речник *глушина* е „Вид плевел предимно по житните растения от рода *Vicia*.” (Латинската дума *Vicia* означава 'фий'.)

Според [9] *глухарчето* е: „Тревисто растение от семейство сложноцветни с продълговати врязани листа, жълти цветове, разположени на куха гола дръжка и пухкаво бяло кълбо от леки семена, които вятърът разнася при най-леко подухване; радика, *глушило*, млечка. *Taraxacum officinale*.” *Глушило* с ударение на първата сричка е дадено със значение 'глухарче, радика', а *глушина* е: „1. Род тревисти растения от семейство бобови (плевели или фуражни растения с чифтоперести листа, цветове в съцветия на грозд и разпуклив плод. *Vicia*; 2. Плевел от този род растения, който расте най-вече из житните ниви.”

У Ст. Младенов има тълкуване на *глушило* като *глухарче*, а на *глушина* като „1. Раст. Грахор, що никне в ниви и заглушава житото, лат. *Vicia varia*” [6].

Със същия вътрешен мотив е диалектното наименование на друго растение – *глушило*, което е различно и от *глухарчето*, и от *глушината*, обикновено расте край реки, семената му са събрани в плътни пръчки и се разпръскват чрез малки камшичета. Смята се, че ако попаднат в ухото на човек, причиняват оглушаване. Стръкове от *глушило* със семената преди години са се използвали за декорация в селските домове, но заради посоченото вярване на тях се е гледало с голям страх.

Речниците са единодушни, че *глухарчето* и *глушилото* назовават едно и също растение, което има и синоним *млечка*. *Глушина* назовава различно от *глухарчето* растение – това, което *заглушава* културните растения. Ст. Младенов в [6] подчертава това заглушаване, докато другите речници го загатват и оставят на ползвателя да осъзнае връзката между растението и признака *глух*. Вътрешният мотив на наименованието *глухарче* дори не се загатва в цитираните дефиниции на значението.

При проведен експеримент, изискващ отговор на въпроса защо назованият обект има това наименование, по-голямата част от отговорите се задоволяваха с отбелязване, че наименованието *глухарче* е свързано с думата *глух*, но се срещаха и отговори 'защото от това растение може да *се оглушее*'.

Вътрешният мотив на наименованието *глухарче* е даден единствено в Атласа по ботаника по следния начин: „Името *глухарче* идва от опасността хвърчилката на плодосемките да попадне в ухото на човек (особено на деца) и да предизвика временно оглушаване” [8, с. 272]. Между другото, при мои консултации с медици и педиатри те отрекоха в медицинската литература или в тяхната практика да е описвано такова твърдение или подобен случай. В посоче-

ния атлас е даден напълно категорично и вътрешният мотив на наименованието *глушина*: Глушината „прави пакости, като заплевелява някои посеви от културни растения“ [8, с. 216].

Обобщено казано, според някои някои от проучените източници, включително и вярвания, непотвърдени в медицината, от семената на *глухарчето* и *глушилото* може да се оглушее, а глушината *заглушава* културните растения в нивите.

Всичко това потвърждава становището, че въпреки своята прозрачност вътрешният мотив невинаги означава достъпност и яснота на познанията, вложени в името. За именуващия растението *глушина* неговият най-изпъкващ признак е бил *заглушаването* на житните растения. От съвременна гледна точка този признак може да не съществува или да не е известно, че съществува. Според разглежданите лексикални значения ясният вътрешен мотив подсказва варианти на отговора защо предметът е именуван по този начин или най-малкото възбужда въпроса защо растението носи това име, без да дава достатъчно определен отговор.

Макар че в немски, френски и английски език наименованието на растението има един и същ вътрешен мотив, ще се спрем на степента на неговата информативност в немския език. Немската дума, означаваща растението *глухарче*, е с ясен вътрешен мотив: *Löwenzahn* ‘лъвски зъб’. Това наименование представлява превод на среднолатинското *dens leonis* и употребата му в немския датира от 16 в. [16], т.е. става дума за калка. Съвременният немски език разполага с множество синоними за това растение: наред с ‘лъвски зъб’ се употребяват още *Butterblume* ‘маслено цвете’, *Kettenblume* ‘верижно цвете’, както и народни наименования, например *Kuhblume* ‘краве цвете’, също така заетото от детския език *Pusteblume* ‘цвете, което се духа’ [17]. Прави впечатление, че всичките използвани наименования представляват композити, които са с ясен вътрешен мотив.

Според речниците наименованието *Löwenzahn* ‘лъвски зъб’ е мотивирано от силно на зъбените листа на растението. За носителите на езика вътрешният мотив е прозрачен и ясен, но както и в българския език относно наименованието *глухарче* не е разпознаваема причината на номинацията. Например във форум в интернет една майка пише, че дъщеря ѝ е получила в училище следната домашна задача: Погледни един лист на ‘лъвския зъб’ и напиши защо растението се казва така. Майката казва, че тя самата не е знаела отговора на този въпрос и даже до момента е смятала, че наименованието *лъвски зъб* се дължи на факта, че растението е жълто на цвят, каквато е и гривата на лъва. Досега не ѝ е хрумвала идеята за връзка с формата на листата [18].

След като прецъфти, ‘лъвският зъб’ се превръща в *Pusteblume* ‘цвете, което се духа’. Това наименование е заето от детския език и се основава на признака за леките семена на пухкавото бяло кълбо, които човек лесно може да духне [17].

Както се вижда, и в двата езика въпросното растение притежава редица наименования, експлициращи и интерпретиращи най-различни негови признаци, така че различните наименования го описват почти напълно. От друга страна, за носителите на двата езика не е ясна докрай точната причина за избора на признака, мотивиращ най-разпространените от наименованията – *глухарче* в български и *лъвски зъб* в немски език.

6. За да проследим още един от процесите, съпътстващи функционирането на вътрешния мотив в речта, ще съпоставим значенията на две думи в съвременния български език – *кравай* и *геврек*, които се употребяват в конкуренция, като назовават две сходни, но и различни същности.

Според [2] думата *кравай* има значение ‘кръговиден обреден или празничен хляб с дупка в средата; нещо, извито като такъв хляб’; ‘обреден хляб’; ‘външен ръб около дъно на кошница’, ‘дървена обшивка на кладенец’. За произхода на думата са дадени различни версии,

всички свързани с кръглата форма на изделието. „Думата е възникнала вероятно поради прилика на обредния хляб или на част от него с крава (или части от крава (рога, виме и т. н.) или поради приписвани чудодейни свойства на подарявания обреден хляб да предизвиква плодовитост (като на крава)” [2]. За първично значение на *крава* същият речник – в съгласие с редица етимолози, дава значението на индоевропейския корен *kog-* ‘рог’.

Според [2] наименованието *геврек* означава ‘кравайче’, диал. и прилагателно и наречие ‘крехък’: *смее се геврек-геврек* <...> От тур. *gevrek* ‘крехък, кравайче’.

Според [9] **кравай** е 1. „Вито омесен обреден или празничен хляб като пръстен с дупка в средата”. В българския език съществува лексикализирана умалителна форма *кравайче*, назоваваща малък по размер кравай.

Според [9] **геврек** е „Кравай от варено и изпечено тесто във вид на кръг с дупка в средата”.

С други думи, според [9] *геврекет* е вид *кравай*. По-точно би било да се добави, че *геврек* се нарича само малък кравай, кравайче.

За думата *геврек* [4] дава следната дефиниция: „(тур. *gevrek*, букв. ‘трошлив’) Тънко сухо кравайче от варено и изпечено тесто”. Според [12] *gevrek* означава 1. Крехък, чуплив, трошлив; 2. Геврек (кравай).

С други думи, самата дума *кравай* има вътрешен мотив ‘защото има форма на рог’, а думата *геврек* има вътрешен мотив ‘защото е крехък’. И двете изделия имат една и съща форма на кръг с дупка в средата, но геврекетът е малък и е направен от варено тесто, затова е и трошлив.

На въпроса защо геврекетът е назван точно с тази дума изследваните лица дадоха следните отговори: защото е кръгъл; защото има кръгла форма; може би думата е турска и означава окръжност; защото е във формата на кравай, в буквален превод от турски означава ‘хрупкав, трошлив’.

Домашната дума кравай/кравайче е с напълно известно значение ‘който има формата на кръг с дупка в средата’. Значението на чуждата дума *геврек* не е известно, затова се семантизира чрез признаците на изделието геврек, на което се дължи отговорът, че може би думата *геврек* идва от турски език, където означава окръжност.

Въз основа на общата форма на двете изделия, която се приема като изпъкващ и задължителен признак, и на неизвестността на значението на чуждата дума *геврек* наименованията *кравайче* и *геврек* се оказват в конкуренция и всяко от тях може да назовава и двете изделия. Протекла е обмяна на признаци и оттам смесване на наименования, така че *геврек*, както и *кравайче*, се нарича и трошливото, и нетрошливото изделие.

Нещо повече – освен че назовава и кравайче, което не е крехко, думата *геврек* получава и преносни значения въз основа на кръглата форма, например *Десет години въртях геврека, бях шофьор на камион* (устна реч).

Стига се до игнориране на признака, заложен в наименованието *геврек* и изравняване на значенията на двете наименования, в резултат от което се употребяват като синоними. Същност се е стигнало до игнориране и заличаване на вътрешния мотив на наименованието *геврек* ‘защото е крехък’.

Въз основа на еднаквост и яснота на вътрешния мотив, но същевременно недостатъчна известност и диференцируемост на значенията на две или повече наименования се стига до тяхна неправилна синонимна употреба (*глухарче* и *глушило*; *глушило* и *глушина*). Въз основа на известен мотивиращ наименованието признак на обекта, но същевременно недостатъчна яснота на връзката между този признак и качествата на обекта се стига до различни хипотези за тази връзка (за *глухарче* в българския и *лъвски зъб* в немския език). Въз основа на повече сходства и същевременно важно диференциране между два обекта се стига до игнориране на различието и до неточна синонимна замяна на техните наименования. Посочването в

тълковния речник на семантични детайли от разглеждания тип би предотвратило неясностите и би съдействало за точната и правилна употреба на думите.

ЛИТЕРАТУРА

1. Блинова О. И. *Явление мотивации слов. Лексикологический аспект*. Москва, **2011**.
2. *Български етимологичен речник*. Т. 1–7. Институт за български език при БАН. София, **1971**.
3. Голев Н. Д. Мотивационно-ассоциативный словарь русского языка: теоретические основания и лексикографическая концепция // *Вестник Томского государственного университета. Филология*. **2011**. №3 (15). 17–30.
4. Милев Ал., Братков Й., Николов Б. *Речник на чуждите думи в българския език*. София, **1970**.
5. Младенов Ст. *Увод в общото езиковедие*. София, **1927**.
6. Младенов Ст. *Етимологически и правописен речник на българския книжовен език*. София, **1941**.
7. Парашкевов Б. *Етимологични дублети в българския език. Енциклопедичен речник на думи и имена с единно лексикално първоначало*. София, **2008**.
8. Петров Сл., Паламарев Е. *Атлас по ботаника*. София, **1989**.
9. *Речник на българския език*. Т. 1–14. Институт за български език при БАН. София, **1977**.
10. *Речник на съвременния български книжовен език*. Т. 1–3 / Под ред. С. Романски. София, **1955–1959**.
11. Серебренников Б. А. Номинация и проблема выбора. // *Языковая номинация (Общие вопросы)*. Москва, **1977**. С. 147–180.
12. *Турско-български речник* / Под ред. Романски С. БАН. София, **1952**.
13. Харитончик З. А. Внутренняя форма и лексическое значение как способы репрезентации знания // *Словообразуване и лексикология. Доклади от Десетата международна конференция на Комисията по славянско словообразуване при Международния комитет на славистите*, София, 1–6 октомври 2007. София, **2009**.
14. Щерба Л. В. О взаимоотношениях родного и иностранного языков // *Языковая система и речевая деятельность*. Ленинград, **1974**. С. 338–343.
15. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. Bd 1. A-G* / Ed. v. W. Pfeifer. Berlin, **1989**.
16. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. Bd 2. H-P* / Ed. v. W. Pfeifer. Berlin, **1989**.
17. URL: <http://www.duden.de>
18. URL: <http://www.kaninchentreff.de/yabbse/index.php?topic=57276.0>

Поступила в редакцию 08.08.2013 г.

**INNER MOTIVE AND THE LEXICAL MEANING OF THE WORD
(BASED ON BULGARIAN AND GERMAN)**

© P. S. Pelihvanova^{1*}, L. S. Burova²

¹*St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo
2 T. Turnovski Street, 5003, Veliko Turnovo, Republic of Bulgaria*

²*Sofia University St. Kliment Ohridski
15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Republic of Bulgaria
E-mail: ppehlivan@abv.bg*

The article discusses the specifics of the inner motive (the inner form) of words, which supposes a connection between a name of the object as a whole and a name of one of its attributes, a motivating. Inner motive is a basis for the meaning and recognized by the speaker as a source for nomination. Its recognition by a speaker is extremely important, that is why inner motive can carry out its functions in the linguistic consciousness and speech. That is why inner motive is a part of the word. Familiar motive is transparent and actual to the speaker. Otherwise it loses its clarity and transparency, therefore, its informativeness. Inner motive is a cognitive structure, because its choice at the moment of nomination embeds in the word information about one of the attributes of the object and about a whole vision of the object by the native speakers. Value of the inner motive as part of the word content is especially great dealing with onomatopoeic words. Morphologically motivated (derived) words reveal the relation between the subject and the name indirectly through the name of the object attribute, that exists in language as a mediator. In case of semantic motivation only one attribute of nominated entity is accented. In this work the authors examine the words with a clear inner form which, however, does not allow native speakers realize the reasons of motivation, which produces a known uncertainty and hence – mixing and competition of names. The richest material is given here by the comparison of names of same plants in the literary language and in a certain dialect, as well as in two different dialects or languages. Although the inner motive reveals attribute that lies in a basis of nomination in many cases it represent a trait that characterizes various objects, as well as different visions. This gives a situation that attribute of the object motivated the name of the object is clear for speaker, but the nature of connection with the object or reason for nomination is unclear. The authors support the theses with the help of Bulgarian and German languages material.

Keywords: *meaning, motivation, onomatopoeic words, derived words, figurative meaning, Bulgarian, German.*

Published in Bulgarian. Do not hesitate to contact us at edit@libartrus.com if you need translation of the article.

Please, cite the article: Pelihvanova P. S., Burova L. S. Inner Motive and the Lexical Meaning of the Word (Based on Bulgarian and German) // *Liberal Arts in Russia*. 2013. Vol. 2. No. 4. Pp. 331–341.

REFERENCES

1. linova O. I. *Yavlenie motivatsii slov. Leksikologicheskii aspekt*. Moskva, 2011.
2. *Balgarski etimologichen rechnik*. Vol. 1–7. Institut za balgarski ezik pri BAN. Sofia, 1971.
3. Golev N. D. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filolo-giya*. 2011. No. 3 (15). Pp. 17–30.
4. Milev Al., Bratkov I., Nikolov B. *Rechnik na chuzhdite dumi v balgarskiya ezik*. Sofia, 1970.
5. Mladenov St. *Uvod v obshchoto ezikoznanie*. Sofia, 1927.
6. Mladenov St. *Etimologicheski i pravopisen rechnik na balgarskiya knizhoven ezik*. Sofia, 1941.

7. Parashkevov B. *Etimologichni dubleti v balgarskiya ezik. Entsiklopedichen rechnik na dumi i imena s edinno leksikalno parvonachalo*. Sofia, **2008**.
8. Petrov Sl., Palamarev E. *Atlas po botanika*. Sofia, **1989**.
9. *Rechnik na balgarskiya ezik*. Vol. 1–14. Institut za balgarski ezik pri BAN. Sofia, **1977**.
10. *Rechnik na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Vol. 1–3. Ed. S. Romanski. Sofia, **1955–1959**.
11. Serebrennikov B. A. *Yazykovaya nominatsiya (Obshchie voprosy)*. Moskva, **1977**. Pp. 147–180.
12. *Tursko-balgarski rechnik*. Ed. Romanski S. BAN. Sofia, **1952**.
13. Kharitonchik Z. A. *Slovoobrazuvane i leksikologiya*. Dokladi ot Desetata mezhdunarodna konferentsiya na Komisiyata po slavyansko slovoobrazuvane pri Mezhdunarodniya komitet na slavistite, Sofia, 1–6 oktombri 2007. Sofia, **2009**.
14. Shcherba L. V. *Yazykovaya sistema i rechevaya deya-tel'nost'*. Leningrad, **1974**. Pp. 338–343.
15. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Bd 1. A-G . Ed. v. W. Pfeifer. Berlin, **1989**.
16. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Bd 2. H-P . Ed. v. W. Pfeifer. Berlin, **1989**.
17. URL: <http://www.duden.de>
18. URL: <http://www.kaninchentreff.de/yabbse/index.php?topic=57276.0>

Received 08.08.2013.